

Toda pomen rimske lirike ni samo v tej ustvarjalni tradiciji, ki je živila skozi stoletja, a je dobivala čedalje bolj akademski značaj, ker je bila — povsem razumljivo — dostopna čedalje ožjemu krogu. Še veliko pomembnejša je rimska lirika zaradi močnega vpliva, ki ga je imela na vso poznejšo evropsko poezijo, pri nas zlasti na Vodnika, Prešerna, Valjavca, Stritarja, Gregorčiča, Ketteja in druge. Znano je npr., koliko reminiscenc na Ovida, Horaca in predvsem na Properca najdemo pri Prešernu. O tem je bilo že precej napisanega, čeprav verjetno še ni bila povedana zadnja beseda. Poleg teh neposrednih vplivov in sledov pa so še pomembnejši posredni vplivi: večina naših pesnikov je v srednji šoli ali pozneje brala rimske pesnike, ob lepoti in bogastvu rimske lirike se je bogatil in oblikoval tudi njihov pesniški svet, ob mehki in zvočnosti latinskega pesniškega izraza se je kultiviral tudi njihov, se pravi, naš, slovenski pesniški izraz. In tako lahko rečemo, da vsak slovenski pesnik nosi košček Rima v sebi. Kolikšen je ta delež — tega pa najbrž nikdar ne bomo mogli do dna raziskati, tega najbrž tudi nikdar ne bomo znali prav ceniti in vrednotiti.

Milena Hajnšek

PLUSKVAMPERFEKT V SLOVENSKI KNJIGI

O slovenski sintaksi se je doslej le malo pisalo in tako je ostalo še mnogo nerešenih vprašanj. Marsikaj je tudi nezadostno obdelano, na primer vprašanje pluskvamperfekta.

Slovenske slovnice si glede pluskvamperfekta niso edine. Tako npr. *Slovenska slovnica* 1956 pravi, da se tvori predpretekli čas od dovršnih glagolov, da ga pa od nedovršnih navadno ne delamo. Glagoli v predpreteklem času izražajo dejanje, ki se je zgodilo pred nekim drugim dejanjem v preteklosti. V odvisnikih bi to predobnost lahko izrazili tudi z dovršno preteklim časom. Predpretekli čas je oblikovno malo v rabi, ker ga večinoma lahko nadomesti pretekli čas (str. 214). Novo je v tej slovnici le to, da se oblika le malo rabi in da jo je mogoče v odvisnih stavkih nadomestiti z dovršno preteklim časom, medtem ko je drugo več ali manj enako že v starejših slovnica. (Prvo natančnejšo formulacijo o rabi pluskvamperfekta najdemo že pri Murku.)

Vse slovnice obravnavajo pluskvamperfekt kot antepreterit. Zanimiva izjema je Dajnkova slovnica, ki pluskvamperfekta ne pozna. Dajniku se zdi pluskvamperfekt v slovanskih jezikih tuj, ker ga prleščina ne pozna. Predobnost izražamo s perfektom dovršnih glagolov: »Kda so se gostje vina napili, so veseli bili. Nachdem die Gäste genug Wein getrunken gehabt hatten, waren sie lustig.« Ne pa: »Kda so se gostje vina napili bili, so bili veseli.« Drugače bi bilo, če ne bi imeli dovršnikov, potem bi seveda morali tvoriti pretekle čase tako kot Nemci (*Lehrbuch*, str. 195). Tudi Vodnik omenja v slovnici le tri glavne čase. Problem pluskvamperfekta v knjižni slovenščini je načela že Breda Pogorelec v JIS VI, str. 152—160. Opozorila je na pomanjkljivosti slovnice in ugotovila, da se rabi predpretekli čas v knjižni slovenščini kot relativna glagolska oblika po pomenu in gramatični poziciji v odvisnih stavkih, kot relativ po pomenu v prostih stavkih in priredju, da opravlja funkcijo poudarjenega perfekta in modusa.

Boris Merhar je priobčil v JiS VI, 272—273, članek *Pluskvamperfekt pri Prešernu*, kjer ugotavlja, da rabi Prešeren to obliko predvsem v epski pesmi v poznejših letih pesnikovanja. Podobno razmerje je tudi pri Levstiku in Aškercu.

Anketa o pluskvamperfektu v JiS VI, 235—236, je pokazala, da ga nekateri pisatelji ne rabijo (Potrč, E. Perozzi — neobjavljeno), drugim ne dela skrbi (M. Mihelič), nekateri pa so pri pisanju v zadregi (Kranjec). Nekaj misli o pluskvamperfektu je objavil tudi Gradišnik v Novih obzorjih 1963, št. 1—2, str. 50, kjer meni, da je to vprašanje precej zapleteno; težave imajo zlasti prevajalci.

Obliko pluskvamperfekta poznajo tudi nekateri dialekti; pomen je seveda različen: v dolenjščini pomeni preddobnost, v Obsoški dolini je po pomenu kondicional, ponekod na Štajerskem je varianta perfekta (v Rogatcu ga rabijo predvsem starejše ženske, najpogosteje v zvezi z iti, priti). Ne poznata ga prleščina (Dajnko, *Lehrbuch*, 195) in rožansko narečje (Scheinigg, *Obraz rožanskega razrečja na Koroškem*, Kres II, 531). Kako je v drugih govori, bo treba še raziskati.

V knjigi se rabi več ali manj od protestantov do danes. Seveda ni v vseh zvrsteh enako zastopan. Zelo malo ga je v znanstveni prozi, redek je v liriki, precej pogost je v leposlovni prozi, spet manj ga je v dramatiki. Pregledala sem nad šestdeset avtorjev, pri čemer sem se omejila na prozo in dramatiko. Da bi bilo mogoče ugotoviti relativno pogostnost te oblike, navajam pri vsakem avtorju v oklepaju številke, primer: Svetokriški (50—61), to je na 50 straneh 61 primerov.

Protestantje uporabljajo pluskvamperfekt dokaj pogosto, tako v glavnih, še več pa v odvisnih stavkih.

Trubar uporablja pluskvamperfekt predvsem v odvisnih stavkih (50—6). Npr.: Inu h timu Adamu on pravi, kadar si pošlušal to štimo tuje žene inu se jejedel od drevesa *od katiriga sem tebi zapovedal inu rekal bil* de ne imaš jejsti (*Katekizem* 1550 B I a). Inu kadar je bila ta vura nega martre prišla, se je pustil vmoriti (Ib., 32). V izvirni prozi ga stavi tudi v glavnih stavkih: *Muj oča*, kadar je na Rašici s Jerneja cehmošter bil, *je bil pustil to cerkev enimu krovaškimu malarju malati. Timu malarju je bil muj oča dal dvajseti vogarskih zlatih* (*Protestantski pisci*, str. 128).

Dalmatin zelo pogosto piše pluskvamperfekt po Lutrovem nemškem predpreteklem času za grški aorist, kadar izraža preddobnost. Tako imamo v prevodih svetega pisma vse do Japlja mnogo teh oblik. Npr.: Tisti čas, *ko je bil Herod umrl*. (Prim. Breznik, *Literarna tradicija v Evangelijih in listih*, DS 1917, str. 341.) Uporablja ga tudi pri nedovršnikih *govoriti* in *sramotiti*, če je dejanje trajalo v preteklosti pred drugim dejanjem, ali celo v pomenu dovršnosti. Stoji predvsem v odvisnih stavkih: Inu Gospud je obiskal Saro, *kakor je bil oblubil* inu je njej sturil... inu je rodila eniga Sinu Abrahamu, v njegovi starosti, ob tem času, *od kateriga je Bug njemu bil govoril* (Biblija, str. 13 a). *Izak pak je bil prišel od Studenca tiga Živečiga inu videčiga*. Zakaj on je prebival v tej deželi pruti puldnevi. *Inu je bil vunkaj šal* na Pule, ob večeri, de bi molil... (Ib., str. 16 a). Včasih poudari preddobnost s prislovom: *Zakaj Gospud je bil poprej vse Maternice v Abimelehovi hiši zoperl*, za volo Sare, Abrahamove žene (Ib., str. 12 b).

Krelj rabi predpretekli čas v odvisnikih: Se jim je zdelo, de ga ote tukaj najbrž najti v kakšnim velikim dvoru, *kakor je kralica od Saba krala Salomona bila našla* (*Protestantski pisci*, str. 188). Küzmič izraža preddobnost s participom perfekta na *-ši/vši* ali pa z *bi* in participom na *-l*: *I odpüstivši ljudstvo gori je šao na goro sam molit. Gda bi pa večer postao*, sam je bio tam (*Novi zakon*, str. 28).

Obliko predpreteklega časa beremo pogosto tudi pri pridigarjih verske obnove. Zlasti pogosta je pri Svetokriškem (50—61), ki ima v tistem času najbolj živ jezik. Pluskvamperfekt mu ne služi samo za izražanje preddobnosti, temveč je pogost pri živahnem podajanju preteklih dogodkov: *Jest bi hotel rad vedit, zakaj uni razbojnik taku hitru si je bil nebešku krajlestvu zaslužil. Kaj dobriga je bil sturil? Z mladiga je bil začel krasti, potle je bil začel po cestah razbivat inu rupat inu taku škodliv inu hudoben je bil ratal, de gavge si je bil zaslužil. Drugu ne vem. de je bil kaj dobriga sturil, temuč, kadar je na križu pribit visil, Kristusu se je bil pohleven prporočil, rekoč: Domine... (Sacrum promptuarium, str. 23). Preddobnost v odvisnem stavku: Ta drugi krat je svejt žaloval, kadar je bil zamerkal, de ta srebrna luna se je bila zakrila s sivem plajšam (Ib., str. 93).*

Rogerij uporablja pluskvamperfekt precej pogosto tako v glavnih kot v odvisnih stavkih. Poleg preddobnosti označuje tudi navadno preteklost v pripovedi: *Berese, de v enim gvišnim meste bil je en par Zakonskih kateri za perveč glihali so se lepu, inu dobro rovnali. Kir pak ta mož začel je bil te žene prestar perhajaj, začela je bila tega kolnu gledat; začela bila je per nje ta lubezan prutje Možu gasnit; inu prutje drugim se unemat. Tu kir zamerkal je bil ta stari revnik inu spoznal, de ga je bila ta žena zapušat začela, inu h drugim u družino hoditi; gledal je haku bi on leto od tega odvernil... (Palmarium empyreum, str. 7).*

V Basarjevih *Pridigah* (15 strani) pluskvamperfekta nisem zasledila.

Na prehodu 18. v 19. stoletje, v času zavestnega formiranja knjižnega jezika, je opaziti precejšnje spremembe pri rabi predpreteklega časa. Kakor je ugotovil že Breznik, je Japelj opustil pri prevajanju mnogo oblik *bil, bila, bilo*. Tako je v njegovem prevodu sv. pisma 1784 precej manj pluskvamperfekta (50—9). Rabi ga le v odvisnih stavkih. Časovno zaporedje je lahko nakazano še s prislovom, ali pa je preddobnost izražena z dovršnikom. Npr.: *Kadar so pak bili proč odšli, pole Angel tiga Gospoda se je Jožefu v spanji perkazal rekoč... (str. 6). Kadar so oni vže tiga kralja zaslišali, so proč šli: inu pole te zvezde... (str. 5).*

Tudi pri Ravnikarju je pluskvamperfekt redek (50—5). Piše ga v prostem stavku in priredju: *Bog je bil lep vrt zasadil. Rasti je dal v njemu vsake mnoge drevesa (Zgodbe sv. pisma, 1815, str. 7). To je prevod lat. plantaverat paradisum. Preddobnost izraža s perfektom: Jeli, da si jejdel sad, ktiriga sem ti djaj, de ga ne jej (Ib., str. 12). Trubar ima v tem primeru predpretekli čas. Primer glej zgoraj. Pri Vodniku in Dajniku pluskvamperfekta ni. Razmeroma pogosto ga rabi Kreml (30—10), in to večinoma v odvisnih stavkih: *Kak so najme gornjo Laško si bili posvojili, so šli nad Istrio ino so tudi njo pod svojo oblast vergli (Dogodivšine štajerske zemle, 1845, str. 9). Pisatelji 19. in 20. stoletja uporabljajo predpretekli čas več ali manj vsi. Težko bi bilo določiti kaka splošna pravila, kdaj stoji predpretekli čas. Gotovo je, da njegova raba ni taka, kot jo navajajo slovnice. Sama preddobnost je največkrat razvidna iz konteksta, nakazuje se s prislovi, torej pluskvamperfekt ne izraža samo časovne stopnje, temveč je predvsem pomenskega značaja. (Primerjaj izvajanja Brede Pogorelčeve).**

Trdina rabi pluskvamperfekt v glavnih in odvisnih stavkih, vendar zelo redko (50—4): *Matija ni govoril z njo skoraj nič, gotovo ne iz kake jeze ali hudobije. bržkone ga je bila napadla zopet tista trma, ki ga je odločila na Dunaju od mene in Žepiča (Spomini, ZD II, str. 120). O silnosti in silovitosti njegovi sem se prepričal tudi v Beli, ko sem ga bil prišel obiskat (Ib., str. 119).*

Levstik ga piše v glavnih in odvisnih stavkih, izraža preddobnost, stoji lahko ob prezentu: *Kar sem ti povedal, vse je res. Ali več ne veš, kako si bil umaknil predlansko zimo kobilico kočiji s pota? Oni gospod na vozu je bil cesar, pa nihče*

drug, veš (*Martin Krpan*, ZD IV, str. 38). Jaz pa za bruse in kresilno gobo ravno toliko. *Takrat, veste, vam nisem bil resnice povedal*, kar mi je še zdaj žal (Ib., str. 51).

Valjavec ga rabi predvsem v odvisnikih in v živahni pripovedi (50—5): *Tedaj so šli po sledu, kakor je bila zemlja raztepena. Daleč so našli neko jamo, v katero je bil šel oni človek (Izbrani spisi za mladino*, str. 141). Pripetila se mi je velika nesreča, da sem pobil vso posodo, vse lonce, vse sklede, nič ni ostalo celo. *Postavil sem bil na onile štor tam doli krošnja*, da bi se odpočil, pa štor se zamaje, krošnja pade in vsa posoda je šla (Ib., str. 154).

Erjavec ga v *Živalskih podobah* nima, pa tudi sicer je redek (73—7): Ko sem šla iz mlina, sem ga našla v gozdu pod novim rovtom; *revež se je bil zgubil* in, ker je bila že skoraj noč, sem ga vzela s seboj (*Hudo brezno*, str. 46). Presneto mi je že trda predla! *Zavohali so naju bili na Petričevih svisljih* (Ib., str. 64).

Jenko ga uporablja izjemoma (35—2): Umrlega fajmoštra so pokopali. *Cela srenja se je bila zbrala*, da bi mu izkazala zadnjo čast (*Jeprški učitelj*, ID, str. 103).

Jurčič ga uporablja precej pogosto v glavnih in odvisnih stavkih (50—26). *Poletje je bilo preteklo*. Hladni dnevi so pregnali vročino pasjih dni (*Grad Rojtnje*, ZD III, str. 27). Jurčič je uporabil predpretekli čas tudi v Krjavljevi pripovedi, kar je dobro stilno sredstvo za ta original: *Dopoldne sem smolo bral po smrečju. Še košek sem bil doma pustil, prav pozabivši sem ga bil pustil*, in moral sem si narediti kozico iz brezovega lubja. *Komaj pol sem je bil nadrgnil tam pri tisti debeli smreki v Kavki*, kjer imajo vrane vsako pomlad mlade (*Deseti brat*, ZD III, str. 257).

Često beremo pluskvamperfekt pri Stritarju (50—29). Rabi ga tudi ob prezentu. Njemu, kakor pozneje tudi Cankarju, je oblika predvsem pomensko stilna komponenta: Južinal bi bil zdaj tudi on, ko bi se mu ne bilo nekaj posebnega pripetilo. *Oziraje se kvišku je bil zagledal dva ptiča*, ki sta mu nemirna letala nad glavo... (*Sodnikovi*, ZD IV, str. 19). *Ko je bil to izgovoril*, gre ter sam krepko potegne za zvonec. *Ko je bil sluga vstopil*, reče mu okrajni sodnik... (Ib., str. 160).

Še pogosteje uporablja predpretekli čas Kersnik (50—44): *Dobro uro že je stal učitelj tam na svojem stanu in ustrelil je bil res enega zajca, a po dveh je bil krivo pomeril (Ponkrčev oča*, ZD III, str. 8). *Čez deset minut je bil po potu*, katerega mu je pokazala mlada kontesa, *dospel na raven*, na cesto in našel sedaj tudi, kod se gre na njegovo novo bivališče (Ib., 25).

Izredno pogost je pluskvamperfekt pri Tavčarju (50—68). Rabi ga pogosteje v glavnih stavkih: *Imel sem »Holekovo« »zgornjo njivo« v najemu in bil sem jo obsejal z dvema mernikoma pšenice in pridelal sem je petnajst (Holekova Nežika*, ZD III, str. 7). S predpreteklim časom izraža celo dejanje, ki sledi drugemu preteklemu: *Tam doli v dolgih njivah je krtom nastavljal. Potem pa se je bil v gostilni malo pomudil*. Lovil je krte po polju in nastavljal jim pasti (Ib., str. 3). Mencinger ga zelo redko uporablja (100—4): *Naposled je Samorad Mišku vendar vsilil uro, ki je bila res dragocena. Prinesli so mu jo bili nevidoma služni duhovi (Abadon*, IS IV, str. 17).

Precej pogost je predpretekli čas pri Govekarju (50—35) tako v priredju kot v odvisnih stavkih. Še večkrat ga rabita Detela (50—41) in Pajkova (24—35), ki bi ga lahko marsikdaj brez škode nadomestila s perfektom. Precej manj primerov je pri Murniku (50—21). Pri Cankarju ima pluskvamperfekt v prvi vrsti stilistično vrednost: *Hipoma se je domislila tistega dne, ko je jokala do pozne noči, tako da so jo oči bolele in da jo je rezalo v grlu. Mati je bila prišla s poti, ves dan je bila zdoma. In nedelja je bila...* (Na klancu, ID III, str. 15).

Finžgar piše pluskvamperfekt redko, v *Prerokovani* samo v odvisnikih (50—11): *France je zinil, da bi izpregovoril besedo, kakor si jo je bil pripravil za kogarkoli*

(str. 32), v romanu *Pod svobodnim soncem* (50—7) stoji tudi v prostem stavku: V gradišču se je izprehajal po okopu Svarun, sivolasi starosta Slovenov. *Ljubinica mu je bila stkala iz belega lanu mehko haljo. Za okrog ledij mu je bila sešila gorkih jagnječevin* (str. 6).

Pri Mešku ga beremo večinoma v odvisnih stavkih (50—6): Bral je isto že neštetokrat od dne, *kar je bil prinesel časnik v kovačnico (Na Poljani, str. 165)*.

Pregelj ga ima veliko (50—63), zlasti v odvisnikih: Vsem so bila znana tudi nasilja, *ki so jih bili zadnje čase povzročili grofovski uradniki rajnemu (Tolminci, IS I, str. 25)*. V prostem stavku izraža pomensko relativnost: Starec ni odgovoril. *Izgubljeno in motno se je bil zopet zagledal nekam v prazno (Ib., str. 13)*. Zelo rad uporablja predpretekli čas tudi Bevk (50—50). Tudi njemu ne služi ta čas samo za izražanje časovnega zaporedja, kajti to je v glavnem razvidno iz konteksta: Nista se vračala po isti poti, *po kateri sta bila prišla (Kaplan Martin Čedermac, str. 12)*.

Pri Kranjcu je zanimiva ugotovitev, da je pisatelj sprva le redko zapisal predpretekli čas (*Kapitanovi: 50—2*), medtem ko ga sedaj veliko rabi (*Macesni nad dolino: 50—59*). Posledica dejanja, ki je podano s pluskvamperfektom, je v prihodnosti: Napaka, *ki jo je bil storil s svojim mirnim in skoro dobrodušnim razumevanjem za vsakdanje stvari, se bo morala nekoč maščevati (Kapitanovi, str. 9)*. V *Macesnih* uporablja predpretekli čas tudi pri nedovršnikih *meniti, gledati, igrati se, govoriti* itd.: Aleš Lukanc je stal v župnikovi sobi-pisarni pri oknu, *odkoder je bil gledal župnika in umetnika, ko sta se pogovarjala za cerkvijo (str. 18)*.

Ingolič ga piše mnogo manj, vendar tudi pri nedovršnikih (50—9): Tevž je pokimal, a brez pravega veselja. Bilo je drugače, *kakor si je bil mislil (Matevž Visočnik, str. 49)*. V mladinski povesti *Tajno društvo PGC* pa pluskvamperfekta ni zapisal.

Juš Kozak ima predpretekli čas v glavnih in odvisnih stavkih, tvori ga tudi iz nedovršnikov (50—5): V glavi je nosil samo grajsko poslopje, *ki ga je bil ves dan ogledoval (Maske, Kondor, str. 7)*.

Prežih komaj kdaj uporabi pluskvamperfekt (*Solzice: 135—3, Doberdob: 75—2*): Korej dolgo ni mogel napraviti kakega sklepa iz tega, *kar je bil slišal (Solzice, str. 74)*.

Tudi pri Seliškarju ni pogost (50—6). Časovno zaporedje bi bilo jasno tudi brez pluskvamperfekta: Kmalu potem, *ko je bil oče odšel, so se neko popoldne zgoraj pri vodnjaku spoprijeli vaški pobalini kar zares (Tovariši, str. 18)*.

Podobno je zastopan pluskvamperfekt pri Kreftu (50—5): Mihalek je strumno stopil pred njo, jo držal za uzdo, *kakor so ga bili naučili že prve dni (Kalvarija za vasjo, str. 70)*.

Cajnkhar ga ima v *Noetovi barki* samo enkrat. Tudi J. Pahor ga ne stavi pogosto (50—9): Nikomur nisem povedal, *kako sem se bil šel kopat, pa so takoj vsi vedeli (Otrok črnega rodu, str. 23)*.

Precej pogosto ga uporablja I. Bratko (50—27): *Prvič mu ga je bil pokazal Čepon. Pravzaprav mu ga ni pokazal, samo opisal ga je (Pomlad v februarju, str. 20)*.

Še pogosteje rabi pluskvamperfekt Bartol (50—43): Poveljnik tujcev, *ki so se bili prejšnjega dne pridružili karavani, je držal črno obvezo v rokah (Alamut, str. 10)*. Podobno tudi Jalen, redek pa je pri J. Kranjcu, Rozmanu in Vugi.

V dramatiki je pluskvamperfekt bolj redek. Linhart ga ne uporablja, Vilhar ima komaj kak primer, tudi Funtek ga nima. Pri Aškercu je sorazmeroma pogost, prav tako pri Cankarju, vendar je manj zastopan kot v njegovi prozi. Tudi Kraigher ga

uporablja precej pogosto. Kristan ga v drami skora ne pozna, medtem ko je v prozi več primerov. Redek je tudi pri Kreftu, Mira Miheličeva in Matej Bor pa ga uporabljata v opombah za režiserja.

Gornji primeri kažejo, da se rabi pluskvamperfekt v slovenski književnosti od protestantov do danes. Seveda ne vedno v pomenu preddobnosti, kot je ugotovila že B. Pogorelčeva. Protestantje stavijo predpretekli čas po nemškem vzoru za latinski pluskvamperfekt in grški aorist, kadar označuje preddobnost. Pogost je pri Svetokriškem in Rogeriju, vendar pri njiju v večini primerov ni antepreterit. Izražanje preddobnosti s pluskvamperfektom se je zdelo zavestnim oblikovalcem knjižnega jezika tuje, zato je Japelj opustil v svojem prevodu svetega pisma večino latinskih pluskvamperfektov, ki so bili od protestantov v rabi. Ravnikar, ki ima zelo lep jezik, saj ga imenujemo očeta slovenske proze, ima le malo teh oblik. Vodnik predpretekega časa ne pozna. Dajniku se zdi nepotreben ob izrazni moči slovanskega glagola. Za kasnejše leposlovje 19. in 20. stoletja lahko rečemo, da je pluskvamperfekt bolj pomensko stilna kategorija, kajti časovno zaporedje je razvidno že iz konteksta. Pisatelji med obema vojnama ga rabijo manj kot pripovedniki realizma in moderne. V zadnjem času je pri nekaterih avtorjih spet pogostejši, medtem ko drugi shajajo brez njega. Iz pregledanih tekstov ugotavljamo pogostejšo rabo pri pisateljih s Primorskega (Svetokriški, Pregelj, Bevk, Bartol), Dolenjskega (Dalmatin, Stritar), manj z Gorenjskega (Finžgar, Mencinger) in Štajerskega (Ingolič, Cajnkar).

Pluskvamperfekt se v slovanskih jezikih v splošnem redkeje uporablja. V ruščini je ohranjen le v bylo in byvalo s participom pretekega časa, ki pa ne označuje preddobnosti; v poljščini so oblike mogleš byť zamenjane s preteritom; Loš navaja v Gramatyki Polski le tri čase: prezent, perfekt in futur; v češčini ga uporabljajo pisatelji za namerno arhaiziranje. V srbohrvaščini se uporablja samo v zloženih stavkih in označuje preddobnost, sočasnost ali celo dejanje, ki sledi drugemu, ki je izraženo s perfektom (Brabec — Hraste — Živković, Gramatika). Srbohrvaščina izraža preteklost s štirimi preteklimi časi in prezentom dovršnih glagolov. Najredkeje srečamo imperfekt in pluskvamperfekt. Pluskvamperfekt označuje dejanje, ki se je v preteklosti zgodilo pred nekim drugim, vendar se izraža preddobnost tudi z aoristom in perfektom (Stojanović, O značenju i upotrebi glagolskih vremena, JF II, str. 187—210). Da lahko shaja shr. brez pluskvamperfekta, kažejo primeri tautologične rabe: Pre nego sam bio išao na poštu, svratio sam..., kjer že »pre nego« pomeni preddobnost (Pavle Ivić, predavanje).

Številni slovenski primeri pa izpričujejo, da izraža pluskvamperfekt dejanje, ki se je dovršilo ali trajalo pred nekim dejanjem v preteklosti (protestantje itd.), da stoji ob drugem preteklem dejanju ne glede na časovno zaporedje (Rogerij, Jurčić...), da sledi drugemu, ki je izraženo s perfektom (Tavčar), da stoji ob prezentu (Levstik, Stritar, Detela) ali ob futuru (Kranjec). Pluskvamperfekt ima še lahko pomen poudarjenega perfekta, ali pa v da-stavku pomen kondicionala (Svetokriški).

V nekaterih primerih je pluskvamperfekt tautologičen, npr. Včeraj so bili poslali poročilo. Podobne primere beremo v dnevnem tisku in slišimo po radiu. Kakor shr. in drugi slovanski jeziki lahko tudi slovenščina izraža preddobnost brez pluskvamperfekta, npr. Poslušali ste oddajo aktualnosti doma in v svetu; pripravil jo je Tone Kraševac.

Iz povedanega je razvidno, da pluskvamperfekt v slovenščini nima stalne funkcije. Pri označevanju preddobnosti pa ga lahko zamenjamo s perfektom dovršnih glagolov.